

НИКОЛАШИНА Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, Полтава, 36000, Україна (t.nikolashina@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7703-0334>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.9>

Бібліографічний опис статті: Ніколашина, Т. (2023). Роль сурядних словосполучень у творенні алегоричного змісту поеми «Неофіти» Т. Шевченка. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 54, 76–82, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.9>

РОЛЬ СУРЯДНИХ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ У ТВОРЕННІ АЛЕГОРИЧНОГО ЗМІСТУ ПОЕМИ «НЕОФІТИ» Т. ШЕВЧЕНКА

Анотація. Статтю присвячено дослідженню запроєктованості мовного рівня поеми «Неофіти» Т. Шевченка, зокрема сурядних словосполучень, на формування алегоричного змісту художнього твору. Зауважено, що поема транслює оновлений погляд письменника на взаємозв'язок Бога й людини. Т. Шевченко на основі історичних фактів про гоніння перших християн у Римській імперії створив масштабну алегоричну картину тогочасної Російської імперії. Звернено увагу на оригінальність змалювання головних героїв, які не є статичними, а постійно еволюціонують. Алкід і його мати – своєрідні ідеали борців за слово істини, заповідане Ісусом Христом. Алкід проходить шлях від гульвіси до проповідника й поборника християнських заповідей. Оригінального духовного перевтілення зазнає і мати героя. Автор по-новому інтерпретує жінку як особистість, адже в більшості творів митця героїні є фізично й духовно слабкими, щоб протистояти злу й несправедливості, тоді як мати Алкіда зі слабкої жінки перероджується в сильну духом особистість, яка продовжує місію сина. У поемі відсутні детальні описи, але кожен штрих до портрета героїв довершений. Особливе смислове навантаження мають сурядні словосполучення. Наголошено на тому, що ці синтаксичні одиниці неоднозначно трактовані в українському мовознавстві, однак все більше лінгвістів апелюють до виокремлення сурядних словосполучень в особний розряд поряд із підрядними і розглядають їх як поєднання однофункційних компонентів на основі сурядного зв'язку. Проведений аналіз засвідчив, що описувані синтаксеми як компоненти речення мають важливий прагматичний потенціал і є невід'ємними засобами творення художнього світу. У поемі «Неофіти» сурядні словосполучення запроєктовані на генерування алегоричних образів Алкіда, його матері, кесаря, Римської імперії. Домінують конструкції з безсполучниковим зв'язком, а також із єднальним сполучником *і*, що увиразнює експресивність оповіді. За їх допомогою виформувано художні деталі, які довершено вимальовують поліфонізм алегоричних образів.

Ключові слова: алегорія, поема, художня деталь, синтаксична система, сурядні словосполучення, безсполучниковий та сполучниковий зв'язок, сурядні сполучники.

NIKOLASHYNA Tetiana – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, 2, Ostrohradskyi str., Poltava, 36000, Ukraine (t.nikolashina@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7703-0334>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.9>

To cite this article: Nikolashyna, T. (2023). Rol suriadnykh slovospoluchen u tvorenni alehorychnoho zmistu v poemі “Neofity” T. Shevchenka [The role of coordinate phrases in the creation of allegorical meaning in Taras Shevchenko’s poem “Neophytes”]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia “Filolohiia”* –

Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 54, 76–82, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.9> [in Ukrainian].

THE ROLE OF COORDINATE PHRASES IN THE CREATION OF ALLEGORICAL MEANING IN TARAS SHEVCHENKO'S POEM "NEOPHYTES"

Summary. *The article is devoted to the study of the projection of the linguistic level, namely, the coordinate phrases, on the generation of allegorical content of T. Shevchenko's poem "Neophytes". It is noted that the work is the result of the poet's updated view of the relationship between God and man. Based on the historical facts about the persecution of the first Christians in the Roman Empire, Taras Shevchenko created a large-scale allegorical canvas of the Russian Empire of that time. Attention is drawn to the originality of the depiction of the main characters, who are not static in the work, but undergo evolution. Alcide and his mother are a kind of ideals of fighters for the word of truth bequeathed by Jesus Christ. Alcide goes from being a reveler to a preacher and a practitioner of Christian precepts. Alcide's mother undergoes an original spiritual transformation. The author reinterprets a woman as a personality, because in most his previous works the heroines are physically and spiritually weak to resist evil and injustice, while Alcide's mother is transformed from a weak woman into a strong personality who continues her son's mission. There are no detailed descriptions in the poem, but every stroke in the portrait of the characters is perfect. The author emphasizes the special semantic load of the coordinate phrases. It is emphasized that these syntactic units do not have an unambiguous interpretation in the national linguistics, but more and more linguists are calling for the distinction between coordinate phrases and subordinate ones and consider them as a combination of single-functional components based on the conjunctive relation. The analysis has shown that these syntaxes as sentence components have an important pragmatic potential and are important means of creating the artistic world of a work. In the poem "The Neophytes", the coordinate phrases are designed to create allegorical images of Alcide, his mother, Caesar and the Roman Empire, which represent the lives of ordinary people who fight for freedom and the ruling classes of the Russian Empire. The dominant constructions are those with an uncoordinated link, as well as those with a copulative conjunction *i*, which emphasizes the expressiveness of the narrative. They are used to generate artistic details that perfectly depict the polyphony of allegorical images.*

Key words: *allegory, poem, artistic detail, syntactic system, coordinate phrases, non-conjunctive and conjunctive connection, copulative conjunctions.*

Постановка проблеми. Творчий шлях Т. Шевченка умовно поділяють на чотири періоди: 1) ранній (романтичний); 2) період «трьох літ»; 3) «невільницька поезія» (творчість періоду заслання); 4) творчість останніх років життя. Митець пройшов шлях від романтика до реаліста зі своєрідним філософським світоглядом. У своїй пізній творчості він звертається до Біблії, хоч упродовж життя мав суперечливе ставлення до Бога й релігії. Поема «Неофіти», написана 1857 року, стала своєрідним підсумком духовних шукань поета. Вона вирізняється доволі складним і заплутаним ідейним контекстом, спрямованістю на порушення глибинних проблем, адже автор крізь призму християнського віровчення розкриває український мікрокосмос. Її історіософський зміст реалізований через

алегорію, алюзію та часопросторові проєкції. Водночас у художньому творі багато автобіографічних моментів. В. Мовчанюк зауважує, що «християнський зміст поеми органічно впливає з особистісного екзистенційного досвіду поета-засланця» (Мовчанюк, 2013, с. 531). Т. Шевченко роздумує про власну долю в пролозі, викладає своє розуміння страдницького шляху Христа. Крім того, зауважимо, що «мотив жертвності проєктується як на долю неофітів, так і на долю самого поета, який пережив, перестраждав десять років неволі» (Приліпко, 2022, с. 75). У цьому контексті особливе навантаження має мовний рівень поеми, адже митець послуговується різним арсеналом засобів для реалізації свого творчого задуму. Примітно, що в дослідженні синтаксичного рівня поеми є багато

прогалин, зокрема це стосується й сурядних словосполучень, які, між іншим, експлікують важливе смислове навантаження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Тараса Шевченка, попри велику кількість досліджень, продовжує цікавити філологічну спільноту. Кожна наукова розвідка розкриває нові грані художніх творів митця. Чимало студій присвячено релігійній тематиці поезії Кобзаря. Біблійні протосюжети в центрі уваги таких дослідників, як М. Бондар, С. Герасимчук, І. Дзюба, О. Забужко, І. Приліпко, О. Рушак, О. Сліпушко, Д. Чижевський, І. Франко та ін. Так, І. Дзюба зауважує актуальність суспільно-політичної проблематики поеми «Неофіти»; мовний інструментарій, зокрема звертання, аналізує О. Рушак; алегоричну рефлексію біблійних образів у «Неофітах» розкрито в праці С. Герасимчук. Якщо простежити дослідження сурядних словосполучень, то неважко помітити, що в мовознавстві існує два протилежні погляди на ці синтаксичні одиниці. Такі авторитетні мовознавці, як М. Балко, С. Бевзенко, А. Загнітко, І. Слинько, І. Удовиченко не надають сурядним конструкціям статусу словосполучень, тоді як І. Вихованець, П. Дудик, О. Караман, О. Мельничук, М. Степаненко аналізують означені одиниці поряд із підрядними. Через суперечливі думки щодо статусу сурядних словосполучень в українській синтаксичній системі їх недостатньо досліджено не лише на рівні структури мови, а й на дискурсивному, зокрема художньому, тлі.

Мета статті – проаналізувати текстотвірний потенціал сурядних словосполучень у поемі Т. Шевченка «Неофіти», дослідити їхню роль як засобів експлікації алегоричності твору.

Поставлена мета передбачає розв'язання **таких завдань**: 1) з'ясувати особливості алегоричного змісту поеми «Неофіти»; 2) схарактеризувати специфіку вживання сурядних словосполучень у творі; 3) дослідити функційне навантаження розглянутих синтаксем як засобів творення алегоричності поеми.

Виклад основного матеріалу. Поема «Неофіти» присвячена Михайлові Щепкіну, другу Т. Шевченка, з яким він мав зустріч наприкінці 1857 року в Нижньому Новгороді. Написана після тривалої перерви у творчості,

вона засвідчила потужні зміни у світогляді поета. У творі митець звертається до історичного факту про гоніння перших християн у Стародавньому Римі. Однак за художнім задумом цієї події криється глибинне осмислення Шевченком його сучасності. Як зауважує М. Бондар, «тяжіння до алегорії як художнього засобу і прийому, як творчо-конструктивної поетологічної установки у вибудові художнього світу, можна назвати однією з істотних і характерних ознак лірики Т. Шевченка» (Бондар, 2001, с. 23). У «Неофітах» поетичне інакомовлення є особливим, воно слугує формотворчим засобом, тому на цій підставі М. Бондар називає поему «макроалегорією». Хоч сюжет твору не взятий безпосередньо з Біблії, однак він суголосний з тими оповідями, у яких висвітлено тяжкі поневіряння і страждання християн. Окрім цього, у кожному герої простежується алюзія на образи з реального життя.

Важливу роль у творенні алегорійно-алюзійного тла відіграють сурядні словосполучення. Це одиниці, яким притаманна «граматично-змістова незалежність, рівноправність елементів, їх непідпорядкованість один одному» (Дудик, 2019, с. 34). Варто зауважити, що у вітчизняній науці питання виокремлення таких одиниць в осібний розряд є спірним, тоді як у зарубіжному мовознавстві словосполучення трактовано ширше й не обмежене лиш підрядним зв'язком. Так, М. Хаспельман зараховує до сурядних такі синтаксичні конструкції, у яких дві чи більше одиниці одного типу об'єднані в одну складнішу одиницю і передають ті самі семантичні відношення з іншими оточувальними елементами (Хаспельман, 2007). Досить узагальнено, без виділення конкретних типів синтаксичних зв'язків, трактує словосполучення Ю. Мечмонова: «словосполучення – це синтаксичні одиниці, утворені з поєднання слів на основі певних логіко-граматичних правил» (Мечмонова, 2023). Хоч аналізованому типу словосполучень і не притаманна комунікативна спрямованість, проте, як невід'ємний елемент структури речення, вони так чи так стають експлікаторами певних комунікативно-прагматичних смислів. Проведений аналіз засвідчує, що розглядані синтаксеми, функціуючи в складі реченнєвої конструкції, запро-

ектовані на створення художньої образності поеми Т. Шевченка «Неофіти».

Аналізований твір складається з прологу та 15 розділів. Вступна частина вирізняється тим, що, по-перше, є імітацією молитви: у ній ліричний герой безпосередньо звертається до Творця. Для цього автор послуговується звертанням, вибудованим із сурядного безсполучникового словосполучення: *Привітай же благодущне / Мою сиротину, / Наш великий чудотворче, / Мій друже єдиний!* (Шевченко, 2002, с. 539). Особливе навантаження має семантичний складник цієї синтаксеми: для героя Бог постає як Верховний Творець і друг. По-друге, автобіографізм простежується в тих рядках, де автор роздумує про своє заслання. Ця картина постає особливо емоційною та зворушливою. Сурядні словосполучення тонко передають гнітючу атмосферу каторги: *Давно вже я сиджу в неволі, / Неначе злодій взаперті, / На шлях дивлюся, та на поле, Та на ворону на хресті / На кладовищі* (Шевченко, 2002, с. 539); *Ще живуть, / І Богу моляться, і мрут / Хрещені люде* (Шевченко, 2002, с. 540). Автор підсилює її безсполучниковою синтаксемою *Дивлюся, дивлюся, помолюся* (Шевченко, 2002, с. 540), яка є своєрідним продовженням попередньої думки *Сиджу собі та все дивлюся / На хрест високий із тюрми* (Шевченко, 2002, с. 540). Незважаючи на тортури над фізичним тілом, душа героя оживає, вона відчуває зв'язок із Богом. Сурядне словосполучення, що функціонує в реченні *Співає / І плаче серце, оживає / І в тебе, Боже, і в святих / Та праведних твоїх питає / Що він зробив їм, той святий, / Той назорей, той син єдиний / Богом ізбранної Марії* (Шевченко, 2002, с. 540), має оксюморонний відтінок: *співає і плаче, оживає*, – й репрезентує складний душевний стан.

У пролозі митець звертається також до Матері Божої, підносячи її роль як хранительки праведного слова: *Пошли мені святеє слово, / Святої правди голос новий! / І слово розумом святим / І оживи, і просвяти* (Шевченко, 2002, с. 541). За допомогою сурядної синтаксеми створено парафраз, який яскраво й влучно розкриває роль істинного слова: *І на Україні понеслось, / І на Україні святилось / Те слово, божее кадило, / Кадило істини. Аміль* (Шевченко, 2002, с. 541). Для Шевченка

слово – найсильніша й непереможна зброя, воно завжди асоційоване в нього зі святістю. У «Неофітах» поет послуговується сурядним двокомпонентним словосполученням із єднальним сполучником *і*, яке у творі є засобом генерування постійного епітета: *Правди слово, / Святої правди і любові / Зоря всесвітня зійшла* (Шевченко, 2002, с. 542).

Варто зауважити, що Божа Матір у всіх поетичних творах Шевченка постає як Великомучениця з особливою місією, не виняток і «Неофіти». У рядках прологу *Ти матер Бога на землі! / Ти сльози матері до краю, / До каплі вилила!* (Шевченко, 2002, с. 541) сурядне двокомпонентне асиндетичне словосполучення *до краю, до каплі* є гіперболізованою конструкцією, яка репрезентує величезне горе і страждання Діви Марії.

Т. Шевченко змальовує нещасну долю Алкіда та його матері в 15 розділах. Звертає на себе увагу цікавий прийом, який автор використовує на початку першого розділу, де окреслює місце дії: *Не в нашім краю, Богу милім, / Не за гетьманів і царів, / А в римській ідольській землі / Се беззаконіє творилось* (Шевченко, 2002, с. 541), – однак прихований зміст цих рядків є протилежним: Римська імперія постає алегорією Російської імперії з її жахливими реаліями часів правління Миколи I. За допомогою сурядних словосполучень згенеровано художні деталі, які розкривають цей алегоричний образ: *Аж кишить / Невольника у Сіракузах, / В льохах і тюрмах; А Медуза / В шинку з старцями п'яна спить, / От-от прокинеться... і потом, / І кров'ю вашою, деспоти, Похмілля справить* (Шевченко, 2002, с. 542). Особливо вирізняються рядки *А в Римі свято. / Велике свято! Тиск народу, / Зо всього царства воєводи, / Престоріани і сенат, / Жерці і ліктори стоять / Круг Капітоля. І хором / Співають гімн, і курять дим / З кадил і амфор. І з собором / Іде сам кесар. Перед ним / Із бронзи литую статую / Самого кесаря несуть* (Шевченко, 2002, с. 546). З одного боку, поет, дібравши відповідну лексику, передає дух Стародавнього Риму і водночас імпліцитно репрезентує жалюгідність Російської імперії, а з іншого, – у цих рядках відчутне відлуння Шевченкового «Сну», де він описує царські палати: *Боже мій єдиний!!! / Так от де рай! Уже нащо /*

Золотом облиті / Блюдолизи; аж ось і сам, Високий, сердитий, / Виступає ... (Шевченко, 2002, с. 214); *За богами – панства, панства / В сребрі та златі! / Мов кабани годовані – / Пикаті, пузаті* (Шевченко, 2002, с. 215).

У той час, коли Нерон ликує, прості люди страждають. У цьому контексті особливою експресивністю вирізняються сурядні словосполучення, що функціують у реченні *Нема сім'ї, немає хати, / Немає брата, ні сестри, / Щоб незаплакані ходили, / Не катувалися в тюрмі / Або в далекій стороні, / В британських, галльських легіонах / Не муштрувалися!* (Шевченко, 2002, с. 545). Самого кесаря Т. Шевченко зображує у відверто саркастичному тоні, називаючи його «Юпітер святий», «деспот скажений», «кумир». Доповнює образ конструкція із сурядними синтаксемами, яка розкриває підлабузництво й лжеповагу чиновництва перед кесарем заради наживи: *Перед Нероном, / Перед Юпітером новим, / Молились вчора сенатори / і всі патриції, і вчора / Лилася божа благодать. / Кому чи чином, чи грошима, / Кому в оренду Палестину, / Байстрятам децо* (Шевченко, 2002, с. 547). Можна стверджувати, що образ Нерона – це узагальнений алегоричний образ усіх російських царів, які знищували український народ. У такий спосіб цей образ набуває рис символу глобального й демонічного зла. У поемі, як зауважує С. Герасимчук, репрезентовано руйнівну його силу, «яка знищує будь-які прояви інакодумства» (Герасимчук, 2010, с. 23).

Алкід, його мати та всі його однодумці-неофіти стали жертвами цього зла. Примітно, що ці образи еволюціонують упродовж усього сюжету. Алкід народився незадовго до того, як Ісус Христос прийшов у цей світ і приніс святе слово істини, за що й був розп'ятий. Герой вів розпусний спосіб життя. Одного разу він розважався в гаю; цю молодечку безтурботність яскраво передано через трикомпонентне сурядне словосполучення із приєднувальними сполучниками *Тойді ж отой Алкід, / Та ще гетери молодії, / Та козлоногий п'яний дід / Над самим Аппієвим шляхом / У гаї гарно роздяглись, / Та ще гарніше попились, / Та й поклонялися Пріану* (Шевченко, 2002, с. 543). Проте життя Алкіда кардинально змінилося, коли він побачився зі Святим

Петром, який зайшов до того гаю, мандруючи до Риму. У цьому епізоді автор особливо підкреслює вагу слова: *Благовістив їм слово нове, / Любов, і правду, і добро, / Добро найкращеє на світі, / То братолюбіє. І ситий, / І п'яний голій отой Фавн, / І син Алкід твій, і гетери – / Всі, всі упали до землі / Перед Петром* (Шевченко, 2002, с. 543). Відбулася повна еволюція свідомості героя, він став на праведний шлях, заповіданий Ісусом Христом, тому за цей вибір він має доживати свій вік у кайданах неволі й чекати на страту. Сурядна синтаксема увиразнює ці страждання: *І син / Алкід, твоя дитина, / Єдина твоя родина, / Любов єдина твоя, / Гниє в неволі в кайданах. / А ти, прескорбная, не знаєш, / Де він конас, пропадає!* (Шевченко, 2002, с. 544). Завершеність еволюції Алкіда репрезентує заперечне сурядне словосполучення в реченні *На галері / Везуть твого сина / З неофітами в кайданах: / А твоя дитина / Ще й до щогли прикована – / Не неофіт новий, А апостол великого / Христового слова* (Шевченко, 2002, с. 548). На арені Колізею Алкід співає псалом у момент, коли леопард розриває його тіло.

Образ матері не менш складний і багатогранний. Своїм великомученицьким життєвим шляхом вона нагадує Матір Божу. Еволюція цієї героїні протягом сюжету – це водночас і процес формування сильної жінки, і алегоричний шлях прозріння. Автор знайомить із нею читача, коли героїня була ще дитиною: *Росії / Тойді й на світі не було, / Як у Італії росло / Мале дівча* (Шевченко, 2002, с. 541). Поет послуговується двокомпонентним сурядним безсполучниковим словосполученням для розкриття її краси: *І красою / Святою, чистою красою, / Як тая ліля, цвіло* (Шевченко, 2002, с. 541). Митець не дає імені дівчини, підкреслюючи, що вона, з одного боку, є узагальненим образом українських знедолених дівчат, а з іншого, – алюзією на образ Діви Марії, яка також мусила страждати через те, що її Син обрав шлях істини. Схожість доль розкривають рядки *Ти сама / Помолилися своїм пенатам, / Сама вечерять сядеш в хаті... / Ні, не вечерять, а ридать, / Ридать і долю проклинать, / І сивіть, кле-нучи* (Шевченко, 2002, с. 544), у яких використано сурядне словосполучення усклад-

неного типу із протиставним та єднальним відношеннями *не вечерять, а ридать, ридать і долю проклинать, і сивить*. Коли ув'язнили Алкіда, жінка свято вірить у справедливість правителя, сподівається на його допомогу: *І рада ти, і весела, / Кумирові знову / Помолилась* (Шевченко, 2002, с. 548). Загибель сина – вершина страждань матері, вона зневірилася в усьому. Автор використовує гіперболізоване сурядне словосполучення, щоб передати глибину материнського горя: *І небога / Кругом зирнула, і о мур, / Об мур старою головою / Ударилась, і труном пала / Під саму браму* (Шевченко, 2002, с. 551). Однак після цього настає відродження жінки. За словами дослідниці Л. Задорожної, вона сягає самовладання: «спершу означається реакція особистості, що здобулася на цілковите самоопанування, а згодом уже подається реакція матері й християнки. Насамкінець, самоопанування сприяє тому, що мати Алкіда здобувається на цілковите преображення» (Задорожна, 2008, с. 461).

Оригінальним є завершення поеми: Т. Шевченко «передає» місію Алкіда не новому месії, як, наприклад, І. Франко в поемі «Мойсей»: після смерті пророка він вводить нового персонажа – Єгошуа, молодого й енергійного парубка, тобто естафету переймає нове покоління, на яке покладаються надія та віра в боротьбі за права й свободи. Кобзар покладає місію на плечі Алкідової матері. Із слабкої жінки вона стає продовжувачем справи свого сина завдяки Ісусу Христу. Особливо знаковими є останні рядки твору: *І усміхнулася тойді / І тяжко, страшно заридала, / І помолилась в перший раз / За нас розп'ятому. І спас / Тебе розп'ятий син Марії. / І ти слова його живії / В живу душу прийняла... / І на торжища, і в чертоги / Живого істинного*

Бога / Ти слово правди понесла (Шевченко, 2002, с. 553). Сурядні словосполучення, які функціують у цьому уривку, мають важливе смислове навантаження, адже вони запроєктовані на репрезентацію відродження матері: *і усміхнулася, і заридала, і помолилась*. Інша синтаксема *і на торжища, і в чертоги* (слово *понесла*) уможлиблює переконати читача в тому, що Боже слово завжди здобуває перемогу над злом і шириться скрізь, попри будь-які спроби безбожників його знищити.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Поема «Неофіти» Т. Шевченка має три часовиміри: за основу взято історичний факт із минулого про гоніння перших християн; послуговуючись цим матеріалом, письменник створює широку алегоричну картину Російської імперії і разом з тим залишає відкритим фінал, здійснюючи у такий спосіб проєкцію в майбутнє. Важливу роль у генеруванні алегоричних образів на мовному рівні відіграють сурядні словосполучення. Домінують серед них безсполучникові синтаксеми та конструкції з єднальними сполучниками. За допомогою них сформовано художні деталі, які багатогранно розкривають постаті героїв і запроєктовані на створення майстерного тла підтексту й ідейної спрямованості цілого твору. Проведений аналіз засвідчує, що сурядні словосполучення є не лише абстрагованими одиницями мови на синтаксичному рівні, а й мають значний прагматичний потенціал у створенні художньої образності поеми.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо в різнобічному аналізі сурядних словосполучень на тлі ширшого кола текстів Тараса Шевченка, виявленні художньо-образного потенціалу досліджуваних синтаксичних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

- Бондар М. Від міфу – до інтелектуалістичного парадоксу (алегоризм у поетичному мисленні Шевченка). *Слово і час*. 2001. № 3. С. 23–31.
- Герасимчук С. Алегорична рефлексія біблійних образів та сюжетів у творчості Т. Г. Шевченка (на матеріалі поем «Неофіти» та «Марія»). *Волинь – Житомирщина*. 2010. № 21. С. 20–29.
- Дудик П. С. Сурядні словосполучення : основні питання теорії. Синтаксис української мови : хрестоматія: у 2 ч. / упоряд. : А. Мойсієнко, В. Чусак, С. Шевель. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2019. Ч. 1. С. 31–37.
- Задорожна Л. М. Історія української літератури кінця XVIII – 60-х років XIX століття. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 479 с.

- Мовчанюк В.** «Неофіти». Шевченківська енциклопедія : у 6 т. Т. 4 : М–Па / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол. : М. Г. Жулинський (гол.) [та ін.]. Київ, 2013. С. 527–538.
- Приліпко І. Л.** «Неофіти» Тараса Шевченка в критичній рецепції Євгена Згарського. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. Вип. 1. С. 74–81.
- Шевченко Т. Г.** Кобзар. Харків : Школа, 2002. 640 с.
- Haspelmath M.** Coordination. *Shopen T. (Ed.) Language typology and syntactic description*. 2007. Vol. 2. Cambridge, 2007. 489 p.
- Mehmonova Yu.Ch.** The role of word combination components in the sentence of English and Uzbek languages. «Germany» *Modern Scientific Research: Achievements, Innovations and Development Prospects*. 2023. Vol. 9. URL: <https://www.intereuroconf.com/index.php/MSRAIDP/article/view/159> (дата звернення 24. 08. 2023).

REFERENCES

- Bondar, M.** (2001). Vid mifu – do intelektualistychnoho paradoksu (alehoryzm u poetychnomu myslenni Shevchenka) [From myth to intellectual paradox (allegory in Shevchenko's poetic thinking)]. *Slovo i chas – Word and Time*, 3, 23–31 [in Ukrainian].
- Haspelmath, M.** (2007). Coordination. *Language typology and syntactic description* (Vol. 2). Cambridge. Retrieved August 24, 2023, from <https://www.intereuroconf.com/index.php/MSRAIDP/article/view/159> [in English].
- Herasymchuk, S.** (2010). Alehorychna refleksii bibliinykh obraziv ta siuzhetiv u tvorchosti T. H. Shevchenka (na materialy poem «Neofity» ta «Mariia») [Allegorical reflection of biblical images and plots in the works of Taras Shevchenko (on the material of the poems «Neophytes» and «Mary»)]. *Volyn – Zhytomyrshchyna – Volyn - Zhytomyr region*, 21, 20–29 [in Ukrainian].
- Dudyk, P. S.** (2019). Suriadni slovospoluchennia: osnovni pytannia teorii [Coordinate phrases: the main issues of theory]. *Syntaksys ukrainskoi movy: khrestomatiia – Syntax of the Ukrainian language: a textbook* (Parts 1–2; Part 2), (pp. 31–37). Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet» [in Ukrainian].
- Mehmonova, Yu.Ch.** (2023). The role of word combination components in the sentence of English and Uzbek languages. «Germany» *Modern Scientific Research: Achievements, Innovations and Development Prospects* (Vol. 9) [in English].
- Movchaniuk, V.** (2013). «Neofity». *Shevchenkivska entsyklopediia [«Neophytes». Shevchenko's encyclopedia]* (Vols. 1–6; Vol. 4: М–Па), (pp. 527–538). Kyiv: NAN Ukrainy, In-t l-ry im. T. H. Shevchenka [in Ukrainian].
- Prylipko, I. L.** (2022). «Neofity» Tarasa Shevchenka v krytychnii retseptsii Yevhena Zgharskoho [«Neophytes» by Taras Shevchenko in the critical reception of Yevhen Zgarsky]. *Akademichni studii. Seriiia «Humanitarni nauky» – Academic studies. Series «Humanities»*, 1, 74–81 [in Ukrainian].
- Shevchenko, T. H.** (2002). Kobzar [Kobzar]. Kharkiv: Shkola [in Ukrainian].
- Zadorozhna, L. M.** (2008). *Istoriia ukrainskoi literatury kintsia XVIII – 60-h rokiv XIX stolittia [History of Ukrainian Literature of the late eighteenth – 60s of the nineteenth century]*. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet» [in Ukrainian].